

Collegial=Lidende

for

Danmark og Norge.

Med Kongeligt allernaadigst Privilegium.

Nr. 48. Den 30 November 1799.

Trykt i Kjøbenhavn hos Direktør Johan Frederik Schultze.

Undertegnede ere Redaktører, Forlæggere og Udgivere af
denne Tidende:

Christian Knudsen. Peter Johan Monrad.

CancelliesRaader og ExpeditionsSekretærer i det danske Cancellie.

Offentlig Foranstaltning.

Fra Kommissionen for Universitetet og det lærde Skolevæsen er til det danske Cancellie, under 31 Mai d. A., indkommen en Plan til et Seminarium for at danne tilkommende Lærere i de lærde Skoler. I den medfulgte Forestilling anmærker Kommissionen, at den, i at udarbejde denne Plan, ikke har indskrænket sig til den specielle Bestemmelse, at danne grundige Kjendere af den græske og latinske Philologi, men, skjøndt eenstemmigen overbeviist om Nødvendigheden af, i de lærde Skoler at vedligeholde, og paa kraftigste Maade fremme saadant Studium af de gamle Sprog og deres Litteratur, som er den fasteste Grundvold og sikreste Forberedelse til et meer end blot superficielt eller mechanisk

Stud.

Studium af Videnskaber og Kunster, har troet det Pligt tillige at tage Hensyn paa de nærmere Forberedelser til det hensigtspassende Læreforedrag af de andre Videnskaber, der med lige Ret fortjene en Plads i Skoleundervisningen, og efter den approberede Skoleplan skulle have denne Plads. Kommissionen yttre tillige det Ønske, at denne tildeels uundværlige Læreanstalt, der, foruden at bortrydde Bæmskeligheden i at udfinde for enkelte Lærefag de Subjekter, som de med fuld Tillid kunne betroes, tillige kunde tjene til at afhjælpe Manglen paa udværkter duelige Huusinformatorer, endnu for Udgangen af dette Aar maatte tage sin Begyndelse, men at den ikke, førend Hs. Majestæts Dom havde afgjort denne i Almindelighed udkastede Plans Værd, vilde fride til de specielle Forslag angaaende det Personale, hvorefter den i Planen nævnte Inspektion over Seminariet kunde sammensættes. Den anmærker endnu, i Henseende til Omkostningernes Bestridning for dette Seminariums Oprettelse, at de i Planen foreslagne Beneficiæ, hvorved Alumnerne skulde understøttes og opmuntres, ere ikke alene fuldkomment at forene med Kommunitets-Kassens Bestemmelse, men endog den meest hensigtspassende Anvendelse af dens ved en omhyggelig Administration sammensparede Overskud. Planen selv er følgende :

I. Seminariets Hensigt er at skaffe unge Mænd, der agte at søge Lære-Embeder ved de lærde Skoler, den

For.

Forberedelse og de Færdigheder, der strax ved Tiltrædelsen af deres Bestemmelse og for deres Virksomhed i samme ere dem uundværlige.

Medens de ere sysselsatte med de didsigtende Øvelser, kunne de tillige fortsætte deres akademiske Kursus, naar kun den derpaa anvendte Tid ikke bliver de dem i Seminariet anviste Studeringer til Skade; de kunne ogsaa, efterat de alt have endt den, blive længere i Seminariet. Men Nydelsen af det med Seminariet forbundne Stipendium holder op med fjerde Mars Slutning, da den Alumnus, der endnu længere ønsker at blive paa Øvelserne, træder ud af de ordentlige Medlemmers Tal, og gaaer over i deres Klasse, der, efter at de hos Direktør have søgt Tilladelse dertil, og erhholdet samme, blot som Tilhørere ere tilstede ved Øvelserne, uden selv at tage virksom Deel i dem.

II. Antallet af de ordentlige Medlemmer ansættes til 25, hvoraf Ti bestemme sig i Særdeleshed til Underviisningen i Philologi, Fem til Underviisningen i Religion og Anthropologi, Fem i Geographi og Historie, og de øvrige Fem i de mathematiske, physiske og naturhistoriske Videnskaber.

III. Den umiddelbare Veileder for deres Studia og Opsynsmanden over de philologiske Seminaristers Øvelser er Direktør, der forestaaer den hele Anstalt, og følgelig med en grundig philologisk Færdighed maa forbinde et lyst Oversyn over det hele Opdragelses- og Underviisnings-

ningsvæsen. Opfynt over de Seminaristens Studering, der have bestemt sig for andre Læsefag, deleer han med en Inspektion, der bestaaer af een ordentlig eller overordentlig Professor i Theologien, een i Historien, een i Mathematik og Physik, og een i Naturhistorien. Denne er underordnet Overdirektionen, hvis Forretninger, indtil Hs. Majestæts nærmere Anordning, betroes Kommissionen over Universitetet og de lærde Skoler.

IV. Da en grundig med Erhverv af Sagskundskaber forenet Kundskab i de lærde Sprog er den uundværligste Grundvold for det lærde Studium, maa og Dannelsen af ægte Kjændere af den gamle Litteratur være en Hovedgjensstand for Seminariets Øvelser. De philologiske Alunner maae, under stadig Ansørsel af Direktor, studere den græske og romerske Philologi i dens hele Omfang. Til Studium af Hjelpevidenskaberne, som Kritik, Interpretationskunst, den klassiske Litteraturs Historie, og den hele Archæologi, anviser han dem de fornemste Skrifter, hvoraf de kunne, i Mangel af den mundtlige, hente den fornødne Underviisning. Han vaager over, at den af ham givne Anvisning nyttes, og at intet Fag af disse vigtige Kundskaber af dem forsummes.

V. De egentlige Øvelser, hvormed de i Seminariet under Direktors Ansørsel ere sysselsatte 6 Timer om Ugen, ere følgende:

1) I tvende af disse læser han med dem et Hovedværk af

af en gammel Skribent, i det ene Halvaar et romerst, i det andet et græst, med kritisk philologisk Nøiagtighed, men og tillige i den særdeles Hensigt, at føre dem til filosofisk Sprogkundskab, og praktisk lede dem til den Methode, efter hvilken de Gamles Forklaring kan blive frugtbar, til at fatte vigtige Begreber og Grundsætninger, samle mangehaande Kundskaber, især af det historiske og filosofiske Slags, og i Særdeleshed at vække og øve Tænksomhed.

2) I tvende andre ugentlige Timer bliver af Alumnierne selv, eftersom Raden kommer til enhver, et forhen opgivet Pensum af en gammel Skribent efter den omhyggeligste Forberedelse paa forhen nævnte Maade behandlet. Valget af de Steder, de skulle forklare, er ikke bundet til et vist Slags Skribenter, men bestemmes fornemmeligen med Hensyn til den deri værende Anledning, efter enhvers særdeles Lær at forsøge hans Færdighed i Sprogkundskaben, øve Dueligheden i Interpretationskunsten og den kritiske Skarpsindighed, behandle interessante Gjenstande af den mytiske og historiske Alderdom, sætte sig ind i dens Philosophie og Forestillingsmaade, og kunne udvikle Digtersprog og Digterbilleder.

3) Den femte Time er bestemt til at bedømme en af den Alumnus, hvem Raden træffer, forfærdiget latinsk Udarbeidelse. Materiernes Valg aftales med Direktør, den udarbejdede Afhandling indgives 8 Dage i Forveien,

veien, og bedømmes skriftligen i selv samme Sprog af tvende Medlemmer i Hensyn til Indhold og Foredrag. Forelæsnningen af Udarbeidelsen og de skriftlige Anmerkninger ledsages af Direktors Kritik.

- 4) Paa lige Maade bliver i den sjette Time til Moder-sprogets og Emagens Dyrkelse en dansk Udarbeidelse forelæst og bedømt, ligesom og Leilighed til Øvelse i Deklamation og til Kjendskab med den nyeste Literatur i Belsalenhedens og Digtekunstens Fag bliver givet.

VI. Ved Begyndelsen af hvert Halvjaar gjør Direktor et Udkast til disse Øvelsers Orden; han bestemmer de Dage, paa hvilke hvert Medlem skal interpretere og forelæse; han taler med dem om de Materier, der til Afhandlingerne skulle vælges, og anviser dem Hjælpemidlerne til disses Behandling.

VII. Foruden de philologiske Alumner ere ogsaa alle de øvrige Seminarister, som Tilhørere, tilstede ved disse Øvelser. De opofre deres Flid til de særdeles Fag, som de have bestemt sig til, ved at nytte saavel de akademiske Forelæsninger, som og de specielle Anviisninger, som Direktor med vedkommende Medlemmer af Inspektionen vil aftale, til at lede deres hensigtpassende Privat-Flid. Deres videre Fremgang maae de godtgjøre ved en aarligt gjentagen Prøve, som skeer af det Inspektions-Medlem, der er i deres Fag, og hvorved hver Gang Direktor efter Embeds Pligt er tilstede.

VIII. For samtlige Seminarister, uden Undtagelse, holdes Forelæsninger i Pædagogik og Methodik, for derved at give dem et Oversyn af Ungdoms- Dannelsens hele Omfang, og en Ledetraad ved Læsning af pædagogiske Skrifter og ved deres egne Jagttagelser. Foredraget i disse Forelæsninger, der tillige fører dem til kritisk Bekjendtskab med de klassiske Skrifter over Opdragelses- Læren og dens enkelte Dele, maa ikke blot indskrænke sig til en almindelig Opregning af Reglerne, hvorledes Underviisningen skal læmpes efter den menneskelige Forstands og de forskellige Næmmers successive Udviklinger, hvorledes Lærlingernes Opmærksomhed fremkaldes og underholdes, Eftertanken vækkes og gradviis fremmes; det maa og, saa meget muligt, fremstille Anvendelsen paa de enkelte Grene af Sprog- og Videnskabs- underviisningen saa bestuelig, at den tilkommende Lærer derved saaer den Hjælp, han for sin tilkommende Bestemmelse har behov. Anviisningen til den specielle Methodik deles imellem de enkelte Inspektionsmedlemmer.

IX. De, der med Omhu have nyttet denne Underviisning, ville ved den her værende Frue Skole finde Leilighed, først som Adjunkter at gjøre egne Læreforsøg, og under behørig Opsigt dringe den theoretisk fattede Methodik i Udøvelse.

X. Forend et Subjekt optages blandt Alumnernes Tal, prøves hans naturlige Duelighed til Ungdomslærer. Mangel paa visse for en Ungdomslærer uundværlige

lige

lige Aandsgaver, saadanne Legems Lyder og Feil, som ere aldeles til Hinder i at føre et offentligt Skole-Embed, udelukke aldeles fra Optagelsen, ligesom og usædsslig Opførsel. Andre Betingelser hos dem, der søge philologiske Pladser, ere: grammatisk Rigtighed af Udtryk i en dansk og latin Prøve, Udarbeidelse, hvortil Direktør har givet dem et til deres Forfundskaaber passende Emne, samt den Gave, i god Orden at udvikle Tankerne og sætte dem i Lys. Ogsaa de, der mælde sig til en af de øvrige Pladser, prøves af Direktør, der skriftligen opsætter sin Dom over dem, og derpaa sender dem til det Inspektions-Medlem, hvis Videnskab de som Seminarister især agte at opofre sig til. Ogsaa han prøver dem, og skriver sin Mening. Næste Inspektions-Samling forelægges disse skriftlige Domme og sammenholdes; og, hvis Optagelsen besluttet, aftales strax den hensigtspassende Studeringsplan, for hvis nøiagtige Efterlevelse hver Seminarist staaer til Regnskab.

XI. Alumnierne forpligte sig ved deres Indtrædelse i Seminarium, at opofre dem til Skole-Undervisningen, i det mindste visse Aar, og at blive den lovlige Tid af 4 Aar i Seminariet, saafremt ikke den anstillede Prøve har afgjort deres tidligere Modenhed til Skole-Embeder. Derimod saae de ikke blot det Løfte, at de i Tiden ved Læse-Embedernes Besættelse i de offentlige Skoler, forudsat at de dertil have større Qualighed, fornemmeligen skulle komme i Betragtning, men nyde til-

lige,

lige, deres Afgang til andre Stipendier ufsædt, saalænge de ere Medlemmer af Seminariet, af Kommunitets-Kassen et eget Beneficium, som, det ordentlige Kommunitets-Stipendium iberegnet,

for 13 beløber aarligt for hver til 60 Rdlr.

for 6 " " " " " " 80 —

og for de 6 ældste, dueligste og virksomste aarligt 100 —

Paa denne Forestilling har det behaget Hs. Majestæt, under 28 Juni d. A., at resolvere:

”Vi bifalde aldeles denne af Kommissionen over de lærde Skoler Os forelagte Plan.”

Forordninger.

Under 22 November d. A. er, igjennem det danske Cancellie, udfærdiget en Forordning, angaaende den Godtgjørelse, som Jordeiere skulde nyde for Grunde, der afgives til Lotsmerkens Anlæg eller Udvidelse. Dens væsentlige Indhold er følgende: At, da det er af yderste Bigtighed, at de, til Betryggelse for Søarten fornødne Lotsmerker (være sig at samme bestaae af Skovplantninger eller andre, til dette Brug sigtende, Indretninger) vedligeholdes, og paa visse Steder udvides eller forøges; og da det, med Hensigt til at vaage over denne for Lotsvasenet magtpaaliggende Gjenstand, kan findes nødvendigt, at dertil, paa enkelte Steder, maatte afgives nogen Grund fra de tilgrændsede Jordlodder: saa har Hs. Majestæt i Overeensstemmelse med de Grund-

sætt

satninger, som, i lige Tilfælde, ere antagne, i Henseende til Veivæsenet, besluttet, og herved befaler, at, ligesom enhver tilgrændsende Jords Eier eller Bruger er pligtig til, i Følge Forordningen af 13 December 1793, §. 14, at afstaae den Grund, som behøves til de nye Veies Anlæg, eller de gamle Veies større Brede, imod billig Godtgjørelse; saa skal og denne samme Pligt paa ligge Grundeiere, af hvis Jordlodder noget maatte udfordres, til de fornødne Lotsmærkers Anlæg eller Udvidelse; hvorimod de Bedkommende Eiere skulle gives billig Erstatning derfor; hvilken Erstatning skal bestemmes, i Følge de Regler, som ved den fornævnte Forordning om Veivæsenet, ere foreskrevne.

Ved Reskript af 27 Nov. d. A. til Stiftamtmandene over Aggershuus, Bergens og Trondhjems Stifter, er Reskriptet af 1ste samme Maaned til Stiftamtmanden over Christiansands Stift, betræffende Skipper, der fare langs Kysterne med smaa Jægter og aabne Baade *), udvidet til førstbemældte Stifter.

Blandede Efterretninger.

I Følge Cancelliets Skrivelse, under 19 Octbr. d. A., til Stiftamtmanden og Biskoppen over Aggershuus Stift, skal Bestyrelsen over Drøbaks Kirke og Hospital, fra næste Aars Begyndelse, paalægges Stedets Bor-

*) See Collegial-Tidenden Side 693.

Borgere, som et Ombud, saaledes som det ved andre offentlige Stiftelser finder Sted, under den Betingelse, at Forstanderen aarlig, skal være forbunden til at aflægge ordentlige Regnskaber for bemældte Stiftelses Indtægter og Udgifter m. v., samt indsende samme til Revision og paafølgende Decission, inden den i Forordn. af 23 Febr. 1748 befalede Tid, og at den Hospitalet tilhørende Grundleie maa, i Mangel af mindelig Betaling, ved Udpandning inddrives en Maaned, efterat den er forfalden.

Ved kongelig Resolution af 15 Novbr. d. A. er det fastsat: at for alle dem af Nordborg Menighed paa Alsøe, der ønske at kommunikere ved den tydske Guds-tjeneste hver 8de Søndag i Nordborg Kirke, det hidtil brugelige private Skriftemaal maa blive forandret til en offentlig, dog kort, Oprækkelses-Tale, som Sognepræsten, inden Nadverens Betjening foretages, holder fra Alteret af, for Kommunikanterne, men at i øvrigt skal forholdes efter Ritualet, indtil videre.

Det er for General-Toldkammeret andraget, at, fordi Fyret paa Anholt, som er 112 Fod over Vand-speilet, kan sees i en meget lang Frastand, og toner høit, kunne de Søfarende ved Forbiseiling enten troe dem at være denne De nærmere end de virkelig ere, da Fyret kjendes saa tydeligt, og derfor holde saa nær over

mod

mod den svenske Kyst, at de, naar Vinden falder vestlig, kunne finde Noie ved at lægge Kullen forbi, for at komme ind til Sundet, eller, fordi de vide, at bemældte Fyr er høit, troe dem at være længere detsfra, end de virkeligen ere, og kunne saaledes komme paa Revet.

For at forebygge disse Bamseligheder, er foreslaaet et Lampe-fyr, omtrent paa den halve Høide af Taarnets østlige Side.

Hs. Majestæt har derfor behaget paa bemældte Kammers Forestilling at bifalde, at saadant Lampe-Fyr til Forsøg skal anbringes.

I den Anledning er fra General-Toldkammeret, under 21 d. M., udfærdiget en trykt Bekjendtgjørelse om: at et Lampe-Fyr, som er anbragt paa omtrent den halve Høide af den østlige Side paa Fyrtaarnet paa Anholt, og vender ud imod Revet og Skjæret Knoben, samt kan fra Siderne af sees noget baade Sønder og Nord fra, men skjules af Taarnet selv for dem, som kommer Vester fra, bliver antændt den 1 Jan. 1800, hvorefter det brænder hver Nat tilligemed Hovedfyret selv indtil videre.

Til Cancelliet er indkommen Besværing over en Lehnsmænd i Norge, fordi han, for at forkynde 10 Stykker Dokumenter for 12 Personer, har beregnet sig

fig Betaling efter Sportel-Reglementet for ethvert enkelt Dokuments Forkyndelse, da han derimod, efter Klagerens Formening, ikke derfor kan fordrø Betaling, uden som for et eneste Dokuments Forkyndelse. I den Anledning har bemældte Kollegium, efter derom at have ført Brevverling med Høiesterets Tilforordnede, under 3 August sidstleden, tilskrevet Stiftamtmanden over Trondhjems Stift: at det ikke finder nogen Anledning, til at nedsætte Lehnsmandens Regning til det, han efter Reglementet kan fordrø for at forkynde et enkelt Dokument; thi a) er der mere Umag for ham, naar han skal forkynde flere Dokumenter, endstjøndt ikkun for een Person, i Hensyn saavel til disses Transport, især naar de ere voluminøse, som til de forskjellige Paategninger, han bør gjøre paa hvert Dokument, for at attestere Forkyndelsens Rigtighed, og endeligen fordi han er forbud- den til at oplæse ethvert Dokument for sig, naar det forlanges, paa det Kopierne kan konfereres med Originalerne. b) Da Reglementet ei har fastsat nogen Modifikation i Betalingen, i Hensyn til Antallet af de Dokumenter, som forkyndes paa een gang, saa maa det antages, at det er til Lehnsmandens Fordeel, naar Tilfældet indtræffer, at han med mindre Umag kan fortjene mere. c) Dersom en Lehnsmand har f. Ex. 10 Stevninger at forkynde for 10 forskjellige Eitantere, saa kan disse dog vel ikke paastaas at betale ham under eet, og ikkun som for een Stevning, uagtet Stevningerne maatte

lyde paa een og den samme Sagvolder og kan forkyndes paa een Gang, hvilket dog burde finde Sted, naar man alene skulde tage hans Umag i Betragtning; ligeledes, om han fra een og samme Mand faaer en Stevning og en Bestikkelse at forkynde for en og samme Person, saa kan Requirenten ingenlunde paastaae, at han skal gjøre det for enkelt Betaling, eller, som for een af Delene, endstjondt Forkyndelsen skeer paa een Gang, efterdi Reglementet gjør Forskjæl i Betalingen for hvert af disse Dokumenter. Cancelliet holder desaaarsag for, at Lehnsmanden med Rette og i Følge Reglementet kan forordre den i Regningen anførte Betaling.

3 Anledning af en indkommen Forespørgsel fra Landfogden paa Læssøe, der forvalter Skifterne sammesteds, angaaende Anvendelsen af Forordn., dat. 21 Juni d. A., om Skiftebehandlinger efter Huusmænd, for saavidt Læssøe-Land betræffer, hvor der, af 300 Jordbrugere, findes kun 20, hvis Steder ere skyldsatte for 1 Tønde Hartkorn, men Resten derunder, hvis Besiddere dog, i Henseende til deres Steders Bestaaffenhed og Besætning m. m., formeentligen ikke kunne ansees som Huusmænd, har Cancelliet, under 23 Nov. d. A., tilskrevet Amtmanden over Hjørring Amt, at Anordningerne om Landmilice-Bæsenet bestemme udtrykkelig, at de, som bruge mindre Jord, end 1 Tønde Hartkorn,

ei skulle betragtes som Gaardmænd: dersom denne Regel skal gjælde imod dem, hvor der er Spørgsmaal om at nyde Beneficia som Gaardbrugende, saa tilfiger og-
saa Retsfærdighed og Villighed, at den bør gjælde for dem, hvor der er Spørgsmaal om at nyde Beneficia, som ere tillagte Huusmænd.

Pedigt Embede.

Under det danske Cancellie: Sillejords Sog-
nefald i Christiansands Stift, 221 Rdlr.

Befordringer og Afgang.

Under det danske Cancellie: Den 23 Nov.
er Cancellie-Sekretær og Høiesterets-Prokurator N.
Høstved bekliffet til Lands-Dommer paa St. Croix;
Prokurator J. L. Rosenstand Goisse til Bysskriver i Chri-
stianskød og dertil hørende Distrikter. Den 29 er Kos-
fardi-Kapitain H. P. Klein bekliffet til Waterschout i
Kjøbenhavn; Exam. Juris L. F. Halck ligeledes til
Stads-Mægler i Bergen; Kand. Theol. S. Storm kon-
firmeret til Sognepræst for Thorsted Menighed i Ribe
Stift.

Under det tydske Cancellie: Den 19 Novbr.
ere de juridiske Kandidater, J. E. Heimreich af Neu-
stadt, C. Holst af Garding og J. F. Christiansen af
Tønning, bekliffede til Underrets-Advokater i Hertug-
dommene Schlesvig og Holsteen. Den 22 s. M. er Un-
der.

berrets-Advokat M. C. Schetelig udnævnt til Tiskal i Staden og Amtet Tøndern.

Under Generalitetet: Den 22 November ere Prem. Lieutenanterne v. Halle af schlesvig-holsteeenske Batallion let Infanteri, v. Heym og v. Sehested af det syenske, v. Bechtolsheim og v. Huth af det slesvigiske Infanteri-Regiment forundte Kapitains-Karakter, og Sec. Lieutenanterne v. Müller af 1ste jydsk Infanteri-Regiment, samt v. Cappeln af syenske Regiment lette Dragoner Prem. Lieutenants Karakter. Fændrik v. Stefens af 2det jydsk Infanteri-Regiment forsat til Prinds Frederiks Regiment; Designatoren ved Ingeniør-Korpsen, Fændrik v. Bülow ligeledes til det 2det jydsk Regiment, som virkelig Fændrik; Advokat J. F. Salchow udnævnt til Auditor ved sidstbemældte Regiment; G. N. F. Mehring til Under Chirurg ved Dronningens Liv-Regiment; og C. N. Guthjahr til Batallions-Chirurg ved det tellemærkske Infanteri-Regiment.

Under General Postamtet: Den 22 Novbr. er Postmesteren i Molde, P. Omsen, efter Ansøgning, formædelsst Alderdom og Svaghed, entlediget med Pension, og Hospitalsforstander A. B. Øvre igjen udnævnt til Postmester sammesteds.

Trykfeil.

- No. 47. S. 749. Lin. 25 Artilleri-Kompagni, læs:
et Artilleri-Kompagni.
— — — 26 2de Kompagnier, læs: 2de
Grenadeer Kompagnier.